

opusdei.org

Molt humans, molt divins (VI): fins a posar-ho per obra

Parar-se a pensar, triar el camí, passar a l'acció. Tres moments essencials que donen forma a la prudència, la virtut necessària per fer el bé a l'únic lloc real: aquí i ara.

13/10/2021

En un oli sobre taula que es conserva a Berlín, el 1627 Rembrandt va retratar un ancià assegut davant d'una taula, enmig de la penombra.

Al seu voltant s'hi amunteguen monedes d'or i títols de propietat. Entre els objectes també hi ha un rellotge, premonició que indica que les seves hores estan comptades. L'ancià porta unes lents per suplir la seva poca visió, i il·lumina la taula i les seves possessions amb una espelma, que cobreix amb la mà dreta: una llum incerta, com un fil de vida, que aviat s'extingirà.

Així s'imaginava aquest gran artista la paràbola que Jesús va explicar en una ocasió davant d'una multitud de milers de persones: «A un home ric, la terra li va donar molt. Ell pensava: “Què faré, si no tinc on guardar la meva collita?”. I es va dir: “Ja ho sé, què faré: tiraré a terra els meus graners, en construiré de més grans, hi guardaré tot el meu gra i els meus béns, i em diré a mi mateix: ‘Tens molts béns en reserva per a molts anys; reposa, menja, beu i diverteix-te’”. Però Déu li digué: “Insensat!

Aquesta mateixa nit et reclamaran la vida, i tot això que has acumulat, de qui serà?”. Així passa amb el qui reuneix tresors per a ell mateix i no es fa ric davant de Déu» (Lc 12, 16-21).

Déu mateix qualifica aquest ric d'«insensat» o imprudent. «L'home que tots coneixien com a intel·ligent i afortunat és un idiota als ulls de Déu: “insensat”, li diu. Davant el que és veritablement autèntic, apareix amb tots els seus càlculs estranyament neci i curt de vista, perquè en aquests càlculs s'havia oblidat del que és autèntic: que la seva ànima desitjava quelcom més que béns i alegries, i que algun dia es trobaria davant de Déu».[1] Aquest home no s'adonava que el sentit de la seva vida es resumia en l'amor a Déu i al proïsme. Per això, quan va tenir l'oportunitat de fer alguna cosa pels

altres, no va aconseguir pensar més enllà de si mateix. En el fons ignorava «com són i com estan veritablement les coses»; no podia obrar bé, perquè «el bé és el que està conforme a la realitat».[2] Per això és insensat. Per això és imprudent.

Les falses prudències

La prudència és la virtut que connecta el nostre obrar amb la realitat: prudent és l'home a qui les coses *li semblen* com realment són. Des de la base d'aquesta connexió amb la realitat, aquesta virtut porta a triar els mitjans adequats per aconseguir un fi *bo*, i a posar-los per obra, és a dir, la prudència no dona per bo qualsevol fi. Per això, sant Josepmaria deia: «hem de preguntar-nos sempre: prudència, per què?».[3] I responem: per estimar Déu i els altres. Com va escriure sant Agustí, «la prudència és l'amor que sap

discernir el que és útil per anar a Déu del que ens en pot allunyar».[4]

La prudència necessita estar acompanyada de la fe i de la caritat per no degenerar en una de les seves caricatures. Existeixen, en efecte, dues falses prudències. D'una banda, tenim la simple «prudència de la carn» (*Rm* 8, 6), la de qui posa el seu únic punt de mira en els plaers i en els béns sensibles i només busca el seu gaudi i possessió, sense atendre altres fins més importants.[5]

«L'anomena raó i la fa servir únicament per ser més bèstia que totes les bèsties», [6] diu sobre això Mefistòfil, en una famosa obra de Goethe. D'altra banda, tenim l'«astúcia»: l'habilitat de trobar els mitjans que permeten obtenir un fi pervers. Aquest fi dolent no ha de ser necessàriament un de sensible, com si el plaer fos quelcom dolent per si mateix; pot consistir, per exemple, en una cerca egoista de la seguretat d'un

mateix, sense tenir en compte les necessitats dels altres,[7] com passa en el cas del ric de la nostra paràbola.

La veritable prudència, afirma el *Catecisme de l'Església Catòlica*, «disposa la raó pràctica a discernir en tota circumstància el nostre *veritable bé* i a escollir els mitjans justos per aconseguir-lo».[8] Aquest veritable bé no es limita al de la sensibilitat, sinó que inclou la persona en la seva integritat; és el bé que sorgeix de la veritat de les coses mateixes, i no només dels meus desitjos. Consisteix a donar a cadascú el que és seu, a perseverar en el camí que ens farà més feliços —la santedat, l'amor, la fidelitat— malgrat les dificultats que hi trobem; és el goig dels plaers sensibles en harmonia amb la veritat del nostre ésser.

Aquesta definició de la prudència parla d'un discerniment i d'una elecció. Per al primer —«discernir el veritable bé»— necessitem afinar la nostra voluntat i el nostre cor, de manera que estimin i desitgin el bé veritable. Això s'aconsegueix amb les altres virtuts, especialment amb la justícia, però també amb la fortalesa i la temperància. Les virtuts morals, en efecte, indiquen el bé a la prudència: només amb aquestes es pot orientar cap als fins bons i «triar els mitjans rectes» per dur-los a terme. Però, alhora, en la definició de qualsevol acte virtuós entra la prudència com a *mesura*, ja que és ella la que connecta l'acció amb la realitat i decideix, aquí i ara, el terme mitjà, el més excel·lent, entre dos extrems viciosos, és a dir, la prudència és tant un requisit per al creixement de les altres virtuts morals com un resultat d'aquestes. És com un *cercle virtuós*. I per això és tan important l'educació i l'ambient

en què vivim: hi aprenem a estimar i a assaborir el veritable bé, no per mitjà de raonaments, sinó mitjançant la identificació amb les persones que estimem.

Deliberació: parar-se a pensar

En estudiar amb deteniment la prudència, sant Tomàs d'Aquino hi distingeix tres actes: deliberació, decisió i imperi. Els dos primers es produeixen només en la nostra raó; el tercer, en canvi, ens porta a l'acció.

[9] Aquests tres actes es poden identificar clarament en un altre relat de Jesús: la paràbola de les verges sense seny i assenyades, en què el Senyor compara el regne del cel amb una part de la celebració del matrimoni jueu (cf. *Mt* 25, 1-13).

La cerimònia que apareix a la paràbola consistia a conduir l'esposa, amb certes formalitats, fins a la casa de l'espòs. A última hora del dia, normalment cap al tard d'un

dimecres, els convidats s'entretienien a la casa de la dona. L'espòs arribava una mica abans de la mitjanit, amb els seus amics més propers, per trobar-se amb l'esposa. Il·luminat per les flames de les candeles, era rebut pels convidats. Era costum que, també allà, deu dones esperessin l'espòs amb torxes sostinguts per bastons, en record de les solemnitats públiques jueves. Són les deu verges de les quals diu Jesús que «van prendre els llums» i «van sortir a rebre l'espòs». Tota la comitiva s'havia de traslladar llavors, acompanyada per la llum d'aquestes torxes, fins a la casa paterna de l'espòs, on tindria lloc el matrimoni.

Tanmateix, no totes estaven igual de preparades per intervenir-hi. En realitat, n'hi havia «cinc que no tenien seny i cinc que eren assenyades. Les que no tenien seny van prendre les seves torxes, però no es van endur oli. En canvi, les

assenyades es van endur ampolles amb oli juntament amb les torxes». Aquestes últimes van ser previsoros: van recordar que en aquests casos l'espòs no arribava fins a prop de mitjanit; van calcular que els seus llums no durarien tant de temps encesos (deliberació); van optar per portar torxes amb oli de reserva, malgrat la incomoditat que suposava carregar-les (decisió), i finalment així ho van fer (imperi). En canvi, les que no tenien seny, tot i que potser van sentir com les assenyades comentaven el problema, i fins i tot les van veure quan anaven a buscar les torxes, no van voler complicar-se la vida; es van deixar dur per la precipitació i les presses per arribar com més aviat millor a la casa de la núvia; es van veure atretes pels jocs i les rialles, i no van pensar gaire més. Fa l'efecte que les verges sense seny de la paràbola van ser imprudents potser sobretot per falta de

deliberació, es van deixar portar per cert esbojarrament.

Al final, va passar el que era previsible: «Com que l'espòs tardava, els vingué son a totes i es van adormir. A mitjanit es va sentir un clam: «L'espòs és aquí. Sortiu a rebre'l!». Les joves s'aixequen i preparen les torxes, però les que no tenien seny descobreixen que les seves s'apaguen per falta d'oli. Llavors demanen a les prudents que els en deixin una mica, cosa que aquestes no fan, precisament perquè són prudents: «Potser no n'hi hauria prou per a nosaltres i per a vosaltres; val més que aneu als qui en venen i us en compreu», responen. Però mentre van a comprar, arriba l'espòs, pren l'esposa i s'inicia la processó cap a casa seva, acompanyada finalment només per les cinc verges prudents, amb les seves torxes enceses i una multitud que canta i balla. Quan arriben a la

casa, la porta es tanca i s'inicia el banquet. Quan arriben les cinc verges sense seny ja és tard. Tot i que imploren dient «Senyor, senyor, obre'ns!», obtenen aquesta duríssima resposta: «Us asseguro que no us conec».

Ens podem preguntar: per què Jesús diu d'unes que són assenyades i de les altres que no tenen seny? La paràbola permetria respondre segons les tres etapes de l'acció prudent, però en ressalta de manera especial la primera: la deliberació. Per actuar bé cal parar-se a pensar en la situació, amb una escolta atenta i fidel al ser de les coses; portar a la memòria casos similars, per treure'n experiència; deixar-se aconsellar-se pels altres —pels prudents—, perquè, com també diu sant Tomàs, «en les coses que incumbeixen la prudència no hi ha ningú que sempre en tingui prou amb si mateix».[10] I, finalment, cal estar atent a les

circumstàncies canviants, que poden aconsellar adaptar el pla i prendre una nova decisió per aconseguir el bé pretès. Es tracta, en definitiva, de conèixer la realitat, pressupost indispensable per fer el bé. No n'hi ha prou amb la «bona intenció» o la «bona voluntat»: es requereix caminar en la veritat, perquè només «la veritat us farà lliures» (*Jn 8, 31*).

Sant Josepmaria animava a estudiar detalladament els assumptes abans de prendre una decisió, escoltar-ne totes les parts implicades i evitar la precipitació: «El que és urgent pot esperar —deia— i el que és molt urgent ha d'esperar».[11] Feia veure la necessitat de demanar consell a l'Esperit Sant en l'oració, perquè «la veritable prudència és la que està atenta a les insinuacions de Déu».[12] També suggeria acudir a altres persones que ens poden ajudar, com un director espiritual o els qui comparteixen amb nosaltres la

responsabilitat d'una decisió. En aquest procés de deliberació, la humilitat és fonamental per poder-nos obrir a la veritat, per apropar-nos tant com sigui possible a la realitat de les coses.

Decisió: triar el camí

Per il·lustrar la decisió, segon moment de la prudència, és esclaridor el relat de sant Marc cap a les primeres hores del matí de Diumenge de Resurrecció. Maria Magdalena i les altres dones havien comprat aromes per embalsamar el cos de Jesús i s'havien posat en camí molt aviat, mentre es deien les unes a les altres: «Qui ens farà rodolar la pedra de l'entrada del sepulcre?» (Mc 16, 3). Tot i que no han aconseguit trobar una solució per a tots els problemes als quals s'enfrontaran, l'amor a Jesús mou aquestes dones a prendre la decisió correcta, prudent: es decideixen a actuar amb les dades

que tenen. «Era una llosa enorme», comenta sant Josepmaria. «Així passa d'ordinari. Les dificultats es veuen de seguida, però, si l'amor hi intervé, no es repara en aquests obstacles: hi ha audàcia, decisió, valentia: el que s'ha de fer, es fa! Qui traurà aquella pedra? Elles soles no podien; i, tanmateix, continuen endavant, anant cap al sepulcre. Fill meu, tu i jo, com anem de vacil·lacions? Tenim aquesta decisió santa o hem de confessar que sentim vergonya en contemplar la decisió, la intrepidesa, l'audàcia d'aquestes dones? Quan van arribar al sepulcre, "s'adonaren que la pedra ja havia estat apartada" (Mc 16, 4). Això passa sempre. Quan ens decidim a posar per obra el que hem de fer, les dificultats se superen fàcilment».[13]

La deliberació, aquell primer acte de la prudència, no pot prosseguir indefinidament. En algun moment l'hem de donar per acabada i decidir.

Perquè la indecisió és una altra forma d'imprudència que fa estèril la deliberació prèvia: no serveix de res discernir quina és la línia d'actuació més virtuosa si després no em decideixo per aquesta, bé perquè no em ve de gust, bé perquè no estic d'humor, pel «què diran», per por d'equivocar-me o per qualsevol altre motiu. No serveix de res saber què és el millor si no em decideixo a fer-ho. «Demà!: alguna vegada és prudència; moltes vegades és l'adverbi dels vençuts»,^[14] deia també sant Josepmaria. La persona prudent no espera la certesa on no n'hi pot haver; més aviat, «s'estima més no encertar vint cops, que no pas deixar-se endur per un abstencionisme còmode».^[15] No decidir és moltes vegades una imprudència, perquè llavors els altres, o simplement el temps, decidiran per nosaltres, potser amb menys criteri per encertar-la. La persona prudent no pretén tenir-ho

tot absolutament controlat: reconeix la seva limitació i confia en Déu, perquè això és el més real.

L'exemple de Jesús és eloqüent. A l'evangeli se'ns mostra com a algú que coneix la realitat, el seu destí, el seu bé veritable: espera prudentment l'arribada de la seva «hora». Per exemple, a Canà diu a la seva mare: «Encara no ha arribat la meva hora» (*Jn 2, 4*). Després, en dues ocasions, sant Joan ens explica com s'obre pas entre la multitud «perquè encara no havia arribat la seva hora» (*Jn 7, 30; 8, 20*). En algun moment, fins i tot, veiem que no coincideixen els seus desitjos i els seus sentiments (cf. *Mt 26, 39*), però malgrat tot tria el bé. Aquell «Aixequen-vos, anem!» (*Mt 26, 46*), abans de la seva captura a Getsemaní, és una elecció prudent, heroicament prudent.

Imperi: passar a l'acció

Al final del Sermó de la muntanya Jesús dona alguns advertiments, entre els quals hi ha aquesta imatge sobre la persona prudent: «Per això, tothom qui escolta aquestes meves paraules i les compleix, s'assembla a un home assenyat que va construir la seva casa sobre roca (...). En canvi, tothom qui escolta aquestes meves paraules i no les compleix, s'assembla a un home sense seny que va construir la seva casa damunt de sorra» (Mt 7, 24-26). La distinció entre el prudent i el neci és aquí, en la posada en pràctica del que s'ha après. Perquè no n'hi ha prou amb deliberar i decidir: cal passar a l'acció. En això consisteix el tercer i últim moment de la veritable prudència, l'*imperi* o execució, del qual sant Tomàs diu que és el més important, perquè no serveix de res conèixer el camí si no es recorre.^[16] Es pot ser imprudent no només per precipitació o per indecisió, sinó també —és més freqüent del que

sembla— per aturar-se davant dels obstacles o per la negligència en ometre el que s’ha de fer, moltes vegades per una cosa tan senzilla com el simple oblit.

«Pensar a poc a poc i obrar aviat»: així aconsellava una vegada sant Josepmaria al beat Àlvar del Portillo. [17] Amb aquesta màxima volia, d’una banda, prevenir-lo davant dels errors als quals porta la precipitació, però també advertir-lo de la imprudència de dilatar sense necessitat la decisió i la seva posada en marxa. L’audàcia no és imprudència. Més encara, si és veritable audàcia, és veritable prudència. «Allò que cal fer es fa... Sense vacil·lar... Sense miraments... Altrament, ni Cisneros hauria estat Cisneros; ni Teresa de Ahumada, Santa Teresa, ni Iñigo de Loyola, Sant Ignasi... Déu i audàcia!». [18]

Els retards innecessaris en l'execució del que s'ha decidit poden, a més, fer mal als altres: particularment si es té una tasca de formació o de govern, com els pares respecte als fills, o els caps respecte als subordinats. Es requereix fortalesa per superar les pors, la temptació de fer el que és més còmode o l'afecció excessiva a la imatge d'un mateix. Ho reflecteix molt bé una carta en la qual santa Catalina de Siena apressava el Papa Gregori XI a aturar els excessos d'alguns clergues: «Aquesta classe d'indulgència, que neix de l'amor propi i de l'amor als parents, als amics i a la pau terrenal, és, en realitat, la pitjor crueltat, perquè si una ferida no es neteja amb ferro candent i el bisturí del cirurgià quan és necessari, s'infectarà i, al final, portarà la mort. Posar unguents pot ser agradable per al malalt, però no el faran millorar».[19]

Naturalment, l'audàcia de la veritable prudència no està disputada amb la cerca del millor moment per a l'execució del que s'ha decidit, tenint sempre en compte la caritat, el bé de les persones. De vegades cal saber esperar amb paciència. Altres vegades no convindrà esperar, perquè les conseqüències de fer-ho serien pitjors, perquè l'oportunitat no es tornarà a repetir o per altres motius. La persona prudent és aquella que, aquí i ara, «aprecia amb cop segur de vista si determinada acció concreta ha de ser el camí que realment condueixi a l'obtenció del fi proposat».[20] Però, en tot cas, només l'execució del que s'ha decidit, després d'una deliberació prudent, realitzarà en nosaltres aquell desig profund de Jesús (Mt 5, 16): «Que brilli igualment la vostra llum davant la gent; així veuran les vostres bones obres i glorificaran el vostre Pare del cel».

[1] J. Ratzinger, *Mirar a Cristo*, Edicep, València, 2005, p. 20-22.

[2] J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, Rialp, Madrid, 1976, p. 16.

[3] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 85.

[4] Sant Agustí, *De moribus Ecclesiae*, I, 15, 25.

[5] Sant Tomàs d'Aquino, *Suma teològica*, II-II, q. 47, a. 13, res.

[6] J. W. Goethe, *Fausto*, Pròleg al cel.

[7] Sant Tomàs d'Aquino, *Suma teològica*, II-II, q. 47, a. 8, ad. 3.

[8] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 1806. Les cursives són pròpies.

[9] *Suma teológica*, II-II, q. 47, a. 8, res.

[10] J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, p. 49.

[11] X. Echevarría, *Memoria del Beato Josemaría*, Rialp, Madrid, 2000, p. 165.

[12] *Amics de Déu*, núm. 87.

[13] Sant Josepmaria, apunts presos durant una meditació, 29.III.1959.

[14] Sant Josepmaria, *Camí*, núm. 251.

[15] *Amics de Déu*, núm. 88.

[16] Cf. *Suma Teológica*, II-II, q. 47, a. 8, res.

[17] Carta a Àlvar del Portillo, 28.II. 1949, citada a: Andrés Vázquez de Prada, *El Fundador del Opus Dei*, tom III, Rialp, Madrid, 2003, p. 153.

[18] *Camí*, núm. 11.

[19] S. Undset, *Santa Catalina de Siena*, Encuentro, Madrid, 1999, p. 172.

[20] J. Pieper, *Las virtudes fundamentales*, p. 51.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/molt-humans-
molt-divins-vi-fins-a-posar-ho-per-obra/
\(11/04/2025\)](https://opusdei.org/ca/article/molt-humans-molt-divins-vi-fins-a-posar-ho-per-obra/)